

ЖАН АНУЇ

МЕДЕЯ

Т Е А Т Р У П ' Я Т Н И Ц Ю

Філядельфія, Па.

Жан Ануї

М Е Д Е Я

ТРАГЕДІЯ В ОДНІЙ ДНІ

Переклад: МИКОЛА ПОНЕДІЛОК

Постава: ВОЛОДИМИР ШАШАРОВСЬКИЙ

Імпресаріо: ЮРІЙ ЛЕВИЦЬКИЙ

Оформлення сцени і костюмів: ВОЛОДИМИР БАЧИНСЬКИЙ

Д І Є В І О С О Б И :

МЕДЕЯ	ВІРА ЛЕВИЦЬКА
НЯНЬКА	МАРІЯ СТЕПОВА-КАРПЯК
ЯСОН	БОГДАН ПАЗДРІЙ
КРЕОН	ВОЛОДИМИР ШАШАРОВСЬКИЙ
ПІСЛАНЕЦЬ	} ЕВГЕН ЛЕВИЦЬКИЙ
ВАРТОВИЙ	
ВАРТОВІ	

Музичні уривки з творів Е. Варесе.

diasporiana.org.ua

THEATER ON FRIDAY

Philadelphia, Pa.

Jean Anouilh

M E D E A

TRAGEDY IN ONE ACT

Translated by Mykola Ponedilok

Directed by Wolodymyr Shasharowsky

Impresario Yuri Lewycky

Setting and Costumes by Wolodymyr Baczynsky

CAST

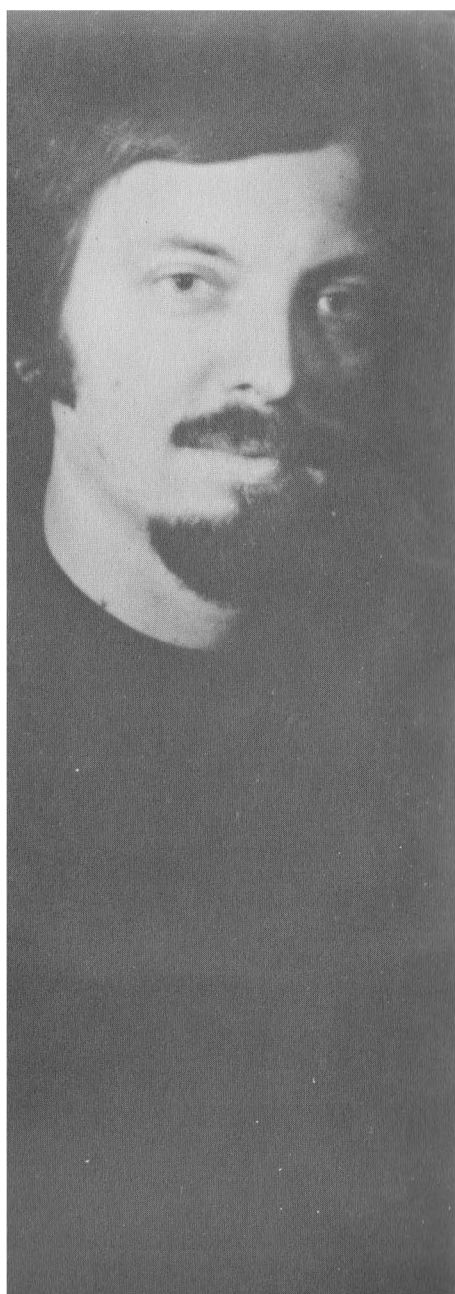
Medea Wira Lewycka
The Nurse Maria Stepowa-Karpiak
Jason Bohdan Pasdrey
Creon Wolodymyr Shasharowsky
Messenger }
Guard } Ewhen Lewycky
Guards }

Musical excerpts from works by E. Varèse

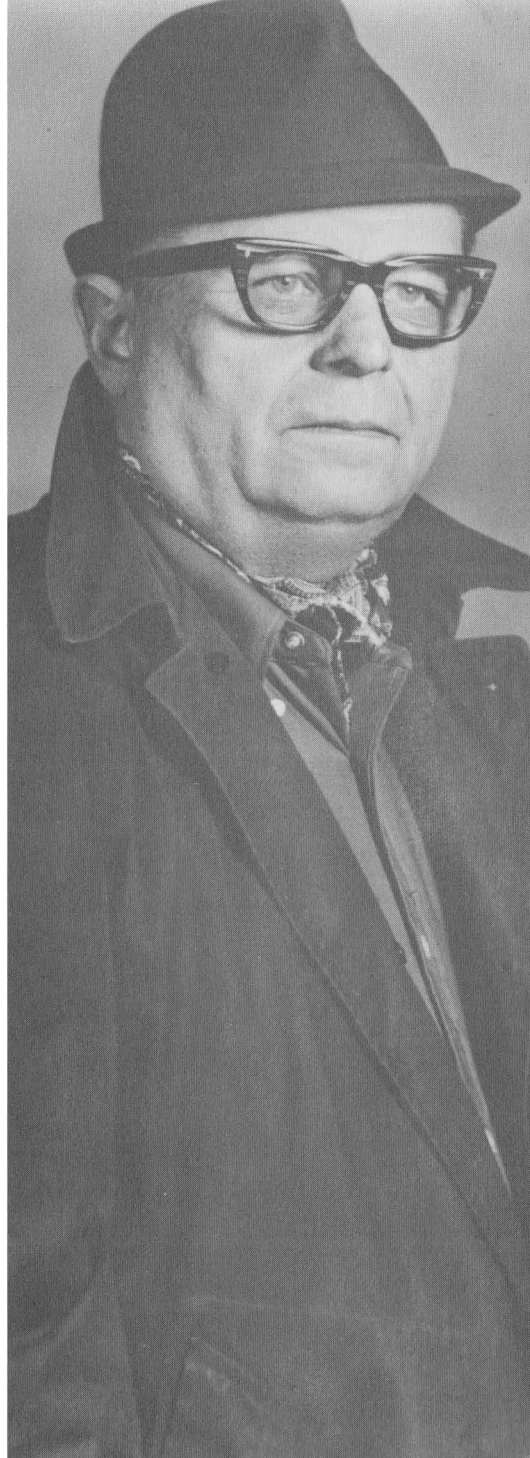
The Playhouse, 1714 Delancey St., Philadelphia, Pa., December 15 to 19, 1970

**МИКОЛА
ПОНЕДІЛОК**

**ВОЛОДИМИР
БАЧИНСЬКИЙ**

ВОЛОДИМИР ШАШАРОВСЬКИЙ

ПОСТАТЬ МЕДЕЇ В ІСТОРІЇ ДРАМИ.

Постатті старогрецької драми своїми глибокими духовими ускладненнями завжди приманювали драматургів і коли впродовж сторіч форми драматургії прибирали різний вид, наближаючися чи віддаляючися від основних первнів старогрецької драми, сценічні постатті цієї ж драми завжди залишалися свіжим джерелом натхніння драматургів. В цьому напрямку галерея сценічних типів старогрецької драми є неперевершена й така ж незглибима, як незглибимі є тайни людського духа.

Є сьогодні відкритим питанням, в чому лежить ця сила сценічних постаттей старогрецької драми, які від віків є неначе б то незмінні, тобто завжди свіжі, під час коли усе, від форм устрою починаючи до ментальности людини включно, усе змінюється, чи кажучи словами старогрецького філософа Геракліта, "усе пливе" – "панта рей". На нашу думку, мабуть найкращою відповіддю буде, що постатті, як жіночі, так і чоловічі, старогрецької драми, є пронизані сукупністю різних–прерізних духових порухів, доведених до найвищої напруги й таким чином повновартісні сценічно а з другого боку, спільні усім людям, очевидно не в такій силі й не в такій повноті, як це є необхідне у драмі. А коли ж ще візьмемо до уваги ролю долі, фатуму ("ананке") у старогрецькій драмі (в буденному житті ми здебільша звемо тепер це "припадком") то не дивота, що такі жіночі постатті, як Іфігенія, Антигона чи Медея або чоловічі, з яких найпопулярнішим у літературі й науці є Едип, впродовж європейської а тепер європейсько–американської драми, у різних авторських чи режисерських тлумаченнях приманювали й приманюватимуть і новітніх драматургів і глядачів.

Постать мітологічної дочки–чарівниці кольдського царя Еета, Медеї, перший на сцену впровадив третій з великої трійці творців старогрецького а вслід за тим і усесвітнього театру, драматург–мислитель Евріпід (406 р. до

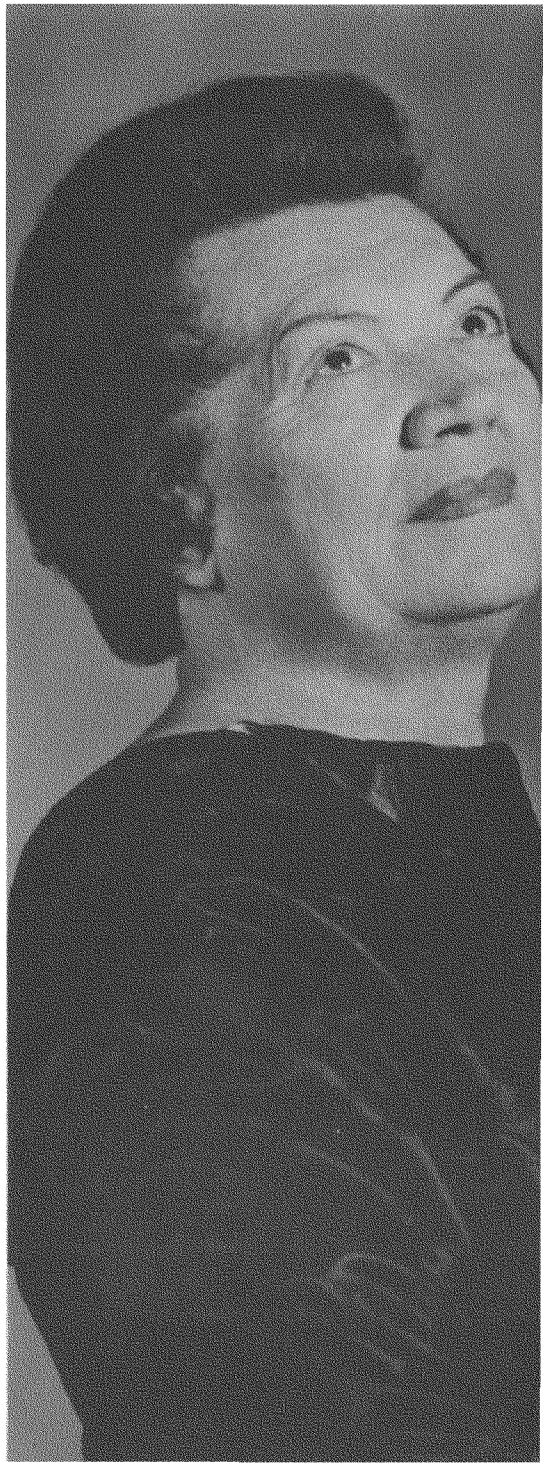

ВІРА ЛЕВИЦЬКА

Хр.) Згідно з мітологією, Медея покохала вождя аргонавтів Ясона, допомогла йому добути золоте руно та втекла з ним до Греції. По десяти роках спільного життя, Ясон покинув її, щоб одружитися з дочкою короля Креона й тоді вона з помсти вбиває свою суперницю, Креона, своїх двох синів і себе.

Від появи постаті Медеї, Евріпіда, впродовж сторіч у творчості різних драматургів Медея прибирала різні види. Тоді, коли в Евріпіда (а в слід за ним у Сенеки, Аполльона з Родос і ін.) Медея є демонічною постаттю, в західно-європейській драматургії вона дещо відмінна. Слід тут згадати, що у двох драмах Евріпіда, "Альцеста і Медея" їхні героїні є бігуново різні: Альцеста гине в молодому віці, щоб зберегти життя свого улюбленого чоловіка, Медея зі зависти нищить життя свого чоловіка, вбиваючи своїх і його дітей. Евріпід різко відмежував оба ці характери, чого знову ж у дальшому розвитку цієї сценічної постаті, якою є Медея, не має, і можна б сказати навіть, що Медея чим далі в поході віків, тратить свої мітологічні прикмети а стає більш людською і більш химерною, хоч і не визбувається своєї демонічності. І таким черговим станом розвитку сценічного типу Медеї є одноіменна й перша трагедія, мистця французьких трагедій Пера Корнейля (1606 – 84). В його драмі "Медея" (1635) хоч успіху у глядачів не мала, не є уже чарівницею, це сильний героїчний характер, героїня, яка нікому не кориться, покладається лише на саму себе, не згинає голови перед долею, а одна й сама веде боротьбу проти всіх. Зудар наступає із Ясоном не так з приводу зависти, як в наслідок низьких, себелюбних мотивів, бо Ясон, в уяві Медеї не доріс до цієї героїчної боротьби, яку веде Медея, він за великий себелюб, врешті сам Ясон твердить, що він "свої пристрасти пристосовує до успіху

МАРІЯ СТЕЦІОВА-КАРПЯК

своїх вчинків".

Дещо інакше підійшов до сценічного типу Медеї найбільший австрійський драматург Франц Грільпарцер (1791 – 1872) у своїй трилогії "Золоте Руно", яка теж, виставлена в днях 25 і 26 січня 1821 р. у віденському Бургтеатрі, успіху не мала. (Блискучий успіх драматурга) Грільпарцер завдячує своїй черговій, історичній драмі "Шастя і злочин короля Оттокара", в якій героїнею є українка, дочка чернігівського князя Ростислава, Кунгутта, друга жінка чеського короля Премислава – Оттокара II). Грільпарцер зумисне вибрав форму трилогії, щоб пояснити характер Медеї (так і зветься третя частина трилогії) а саме її дикість, яка в зударі з культурою, творить незрозумілі для культурної людини злочин. Медея Грільпарцера це дикунка, в якій пристрасти, зокрема почування любови, не схоплене у вудила, породжує злочин.

Посередню дорогу, щоб дати новий сценічний тип Медеї, між цими трьома велетнями світової драматургії – Еврипід – Корнейль – Грільпарцер – вибрав сучасний французький драматург Жан Ануї (нар. 1910 р.), автор цілої низки картинних драм, чи як висловлюється про нього французька критика, трагедійних водевілів та модернізатор старих грецьких і біблійних мотивів ("Езабель", "Евридика" і ін.). Український глядач (і читач) з Ануї знайомий, бо ще в Регенсбургу (3 травня 1948 р.) Ансамбль Українських Акторів під мистецьким керівництвом Волод. Блавацького ставив пєсу Ануї "Антигона" (участь брали В. Левицька, М. Степова, Л. Шашаровська, В. Блавацький, Б. Паздрій і ін. – переклад М. Понеділка). І як справедливо підкреслює перекладач і видатний письменник Микола Понеділок у своєму перекладі трагедії в одній дії "Медея" (вид. "Київ", Філадельфія 1959), пєси Ануї є майже усі песимістичні й трагедійні, у всіх його творах

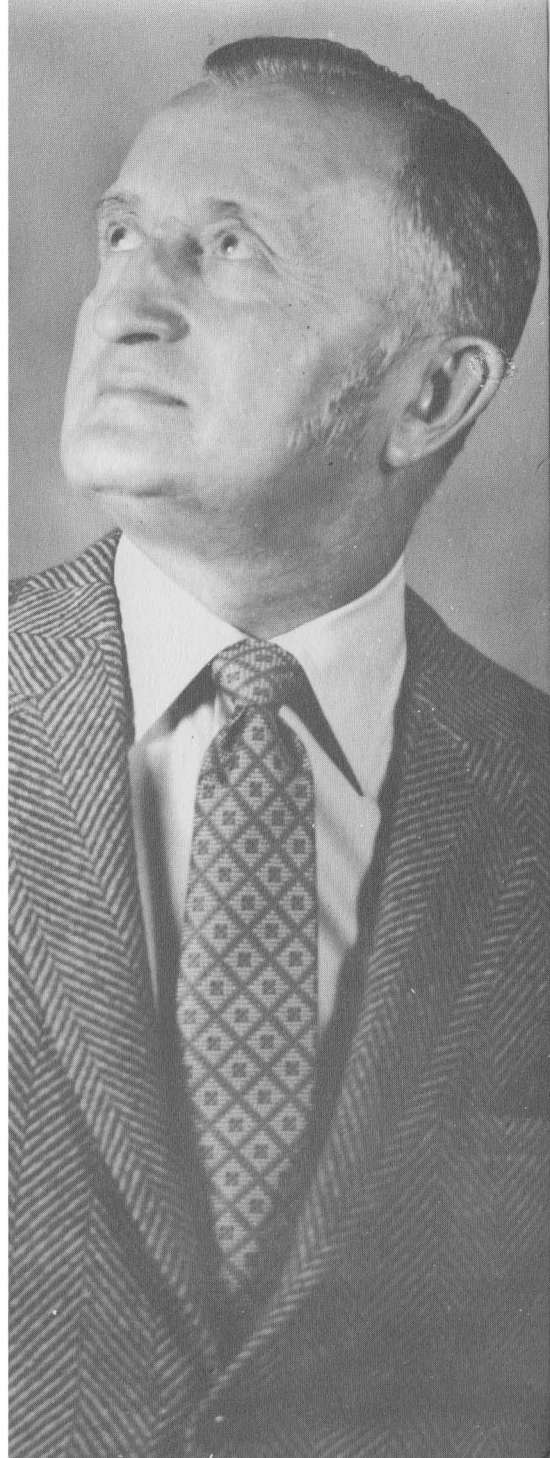

БОГДАН ПАЗДРИИ

панівним настроєм є настроїм реzigнації і песимізму". Під сильним впливом французького письменника Ж. Жіроду й італійського Л. Піранделльо, знаменитий знавець сцени й мистець діалогу, Ануї є ворогом сучасного конвенціонального обману й на його думку, в сучасному бруді життя неможливим є здійснення якогонебудь ідеалу, в наслідок чого є туга за смертю.

І такою, повною реzigнації, хоч це тут і там спалахує вогнем боротьби з життям, чи радше із плиткістю і брудним мішанством цього ж життя є Медея Ануї (написана 1946, виставлена 1948). Медея Ануї не є в такій мірі-зависна, як в Еврипіда й не є такою дикою, як в Грільпарцера, у своїм геройстві й зустрічі з плиткістю життя, символом якої то плиткості, на думку Медеї, є Ясон, вона дещо є подібна до Медеї Корнейя. Вона є героїнею у змислі добування для себе шастя і на цьому шляху вона не знає ніяких перешкод, включно із найбільшими злочинами й вбивствами. Одначе глузд її шастя є у володінні як доквілля, так і укоханої особи. Медея Ануї вимагає для себе абсолютного віддання і тут саме завдяки трагедійного вузла пєси, бо єдиний предмет її абсолютизму, ради якого поповнила вона низку злочинств й ради якого вона поповнила б ще більші злочинства на які розгрішення дає Медеї її пристрасть, любов, цей єдиний предмет, (Ясон) виховзується з її рук, прагнучи не великих діл, а затишного мішанського життя. Як гострий і уважливий психолог, Ануї, коротенькими мазками характеризує глибинні духові хитання Медеї, її пошуки для заспокоєння свого пристрасного абсолютизму й хвилясті лінії її характеру, що врешті мусить закінчитися смертю, не лише героїні, але й смертю її дітей, бо породила вона їх не для мішанського, затишного життя, а для геройських вчинків.

З іншого боку знову ж насвітлює постать

ЕВГЕН ЛЕВИЦЬКИЙ

Медейі т. зв. екзистенціональна французька критика, до якого то напрямку, включно з панівною сьогодні в літературі й драмі психо-аналізою, залічують твори Ануї. Медея, на думку критиків цього табору, не є ніякою героїнею, бо активних героїв у сучасному житті нема, є лише пасивні герої. Вона є наскрізь сучасною, примхливою жінкою, без ніякого ідеалу, а то навіть духово, до деякої міри, порожною жінкою, яка дає волю своїм пристрастям, коли їй подобається і коли їй заважається, без вудил моралі, з часовою ціллю заспокоєння. А коли Медея – скажім докладніше – сучасна Медея, бачить, що перед нею відкривається пустар, і нема ні на кого опертися, бо й назовні й внутрі порожнеча, тоді родиться туга за смертю.

Тому й недивно, що низку "трагедійних водевілів" Жана Ануї французька католицька критика залічує до сучасних нігілістичних творів.

Як бачимо, постать мітологічної Медейі впродовж віків в історії усесвітньої драми, враз із прикметами різних епох, вдягалася у різні роди пристрасти: була вона демонічно-завислою в п'ятому сторіччі до Хр. (Євріпід), героїнею, яка вела бій проти усіх і не корилася долі в 17-тому сторіччі нашої християнської ери (Корнейль), була дикою у вияві своїх пристрастей, як протиріччя варварства до культури в 19-тому сторіччі (Грільпарцер) і є такою ж незглибимою постаттю, незалежно від тлумачення критики й у нашому 20-тому сторіччі (Ануї).

Словом: Медея є завжди жива, як кожночасна жінка.

Д-р Григор Лужницький

